

Kraków, 12.09.2020 r.

Recenzja

**w postępowaniu doktorskim w dziedzinie sztuk muzycznych,
w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka
mgr Magdaleny Kordylasińskiej – Pękali**

Podstawowe dane osobowe recenzenta:

prof. dr hab. Tomasz Sobaniec

Akademia Muzyczna w Krakowie

Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka

Adres do korespondencji: ul. _____

tel: + _____

e-mail: _____

Zlecniodawca opinii

UMFC w Warszawie. Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, pismo z dnia 17.06.2020 roku, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 roku poz. 1789.), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. z 2018 roku poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art. 179 ust 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669).

Podstawowe dane o kandydatce

Pani mgr Magdalena Kordylasińska-Pękała rozpoczęła naukę gry na perkusji w wieku 18 lat w klasie perkusji mgr Dariusza Jagiełły w Szkole Muzycznej w Szczecinie. W roku 2006 ukończyła studia na Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie (dyplom z wyróżnieniem) w klasie perkusji prof. Stanisława Skoczyńskiego. W roku akademickim 2004/2005 odbyła roczne stypendium w ramach programu Socrates/Erasmus w Królewskim Konserwatorium Muzycznym w Kopenhadze pod kierunkiem wybitnego perkusisty i pedagoga, profesora Gerta Mortensena. Jest laureatką wielu konkursów, m.in. I miejsca na Ogólnopolskich Przesłuchaniach Uczniów Klas Perkusji w Warszawie (2001), I miejsca na Międzynarodowym Konkursie Perkusyjnym im. Mikołaja Stasiniewicza (2004), Grand Prix oraz nagrody publiczności podczas Festiwalu *Nowa Tradycja* (2006) a także dwukrotnie Nagrody Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy Lecha Kaczyńskiego (2004 i 2006). Została finalistką (w duecie z Miłozsem Pękałą) prestiżowego IPCL Percussion Duo Competition w Luxemburgu (2009). W roku 2013 otrzymała Nagrodę Specjalną podczas The Universe Marimba Competition w Sint-Truiden w Belgii. Kilkakrotnie była stypendystką Towarzystwa Przyjaciół Szczecina, Ministra Kultury oraz Narodowego Centrum Kultury. Jak sama zaznacza w swoim życiorysie, jej droga artystyczna to głównie muzyka kameralna XX i XXI wieku. Od 2002 roku współpracuje z Miłozsem Pękałą, z którym współtworzy duet Hob-beats, obecnie działający pod nazwą Pękała/Kordylasińska/Pękała. W 2008 roku ukazała się pierwsza płyta tego duetu – *Returning Sounds* (wyd. DUX) na której znalazły się m.in. kompozycje napisane specjalnie dla zespołu. W 2017 roku ukazał się kolejny album: *Utwory na perkusję i urządzenia elektroakustyczne* (Wyd. Lado ABC), który spotkał się z uznaniem krytyków i publiczności. Z kolei ostatnie nagranie duetu nosi tytuł *Modular* (także wydane przez Lado ABC). Perkusistka brała udział w wielu prestiżowych festiwalach i koncertach, m.in. *Debut Konzert* – Filharmonia Berlińska, Festiwal Muzyki Współczesnej *Klang* - Kopenhaga, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej *Warszawska Jesień*, Międzynarodowy Festiwal *Unsound* - Kraków, *Kody* - Lublin, *Muzyka na szczytach* - Zakopane, *Festiwal Muzyki Współczesnej* – Perm, *Słoweński Bazar* – Witebsk czy *CrossDrumming* – Warszawa. Z koncertów zagranicznych warto także wspomnieć o występach solowych i kameralnych we Włoszech, Francji, Irlandii, Brazylii oraz w Chinach. Jako solistka i kameralistka współpracowała z wybitnymi solistami-perkusistami takimi jak Marta Klimasara, John Beck, Emmanuel Sejourne, Steven Schick, czy z zespołem Percussion Clavier de Lyon. Współpracowała także z orkiestrami m.in. Filharmonią Narodową, Orkiestrą Sinfonia Varsovia, Orkiestrą Kameralną Amadeus, Polską Orkiestrą Radiową, Orkiestrą Sinfonia Baltica a także orkiestrami Filharmonii Szczecińskiej, Kaliskiej, Warmińsko-Mazurskiej oraz zespołem The Royal String Quartet. Wraz z perkusistą Miłozsem Pękałą oraz pianistami - Emilią Sitarz i Bartłomiejem Wąsikiem tworzy kwartet Kwadrofonię. Z zespołem tym wykonuje utwory kameralne skomponowane w XX i XXI wieku, transkrypcje oraz własne kompozycje, m.in. opracowania polskich melodii i pieśni ludowych. Płyta tego zespołu zatytułowana *Folklove* (wyd. Polskie Radio), została uznana za najlepszą płytę z muzyką folkową 2008 roku. Z kolei album *Lutosławski Tuwim, piosenki nie tylko dla dzieci*, zarejestrowany wraz z wokalistką Dorotą Miśkiewicz otrzymał status Złotej Płyty.

Kolejne wyróżnienie w postaci Folkowego Fonogramu Roku za płytę *Requiem Ludowe* miało miejsce w 2016 roku, muzykom towarzyszył znany artysta specjalizujący się w śpiewie naturalnym – Adam Strug. Niezmiernie ważną częścią działalności artystycznej pani Magdaleny Kordylasińskiej - Pękali jest współpraca z polskimi kompozytorami oraz promocja ich kompozycji zarówno w kraju jak i za granicą. Jak sama artystka podkreśla dzięki tej współpracy powstało wiele kompozycji, które na stałe weszły do repertuaru polskich a także zagranicznych wykonawców. Znaczącą działalnością kandydatki jaką zajmuje się od wielu lat jest także dydaktyka. Rozpoczęła jako nauczyciel perkusji w Prywatnej Szkole Muzycznej I i II st. w Warszawie, następnie w Zespole Państwowych Ogólnokształcących Szkół Muzycznych I i II st. nr 3 w Warszawie, a od roku 2007 do chwili obecnej w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych nr 4 im. Karola Szymanowskiego także w Warszawie. Od roku 2017 równolegle jest wykładowcą perkusji w Akademii Sztuki w Szczecinie. Jej wychowankowie otrzymali nagrody i wyróżnienia na konkursach krajowych (CEA) a także zagranicznych we Włoszech i w Portugalii. Zostali także uhonorowani nagrodami: Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Stypendium Artystycznym Miasta Szczecina. Jako nauczyciel i muzyk koncertujący jest zapraszana do prowadzenia kursów i warsztatów perkusyjnych dla uczniów, studentów oraz nauczycieli.

Ocena Pracy Doktorskiej

Praca doktorska Pani Magdaleny Kordylasińskiej – Pękali pod tytułem „Współczesne techniki perkusyjne oraz poszerzanie kompetencji wykonawcy w obliczu interdyscyplinarności na przykładzie wybranej literatury perkusyjnej XXI wieku” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na 2 płytach DVD oraz części opisowej, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Dzieło artystyczne obejmuje utwory:

cz. 1

1. Casey Cangelosi - *Bad Touch*
2. Wojciech Blecharz – *Blacksnowfalls*

cz. 2

1. Felix Kubin – *Lunatyk*
2. Miłosz Pękala – *Modular #1*
3. Ivan Trevino – *Electric Thoughts*
4. Rafał Zapala – *Kwadraty*

W kompozycji nr 2 na drugiej płycie DVD, zatytułowanej *Modular #1*, w nagraniu oprócz doktorantki wziął udział dr hab. Miłosz Pękala, perkusista i kompozytor.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż artystka przygotowała bardzo obszerny i zróżnicowany program ukazujący najnowsze kompozycje literatury perkusyjnej z wykorzystaniem poszerzonych technik wykonawczych. Na płytach DVD znalazły się trzy odmienne lecz niezwykle interesujące kompozycje polskich twórców.

Kompozycja *Bad Touch* – Casey Cangelosi, to utwór nowatorski zawierający najnowsze technologie, które wzbogacają brzmienie i otwierają nowe horyzonty zarówno dla wykonawcy jak i odbiorców. Doktorantka realizuje w sposób mistrzowski wszelkie ruchy, gesty oraz najdrobniejsze zmiany układu rąk czy ich poszczególnych części. Wykonawczyni z wielką precyzją a nawet można rzec zręcznością realizuje niezwykle gęsty i skomplikowany zapis partyturowy. Przemysłane kryteria co do wyboru pałki werblowej, którą trzeba perfekcyjnie operować w szybkich sekwencjach, czy ściśle przestrzeganie rytmu i tempa to tylko część sukcesu. Kolejnymi nowymi zabiegami, które trzeba opanować w tej interpretacji było zwrócenie szczególnej uwagi i poddanie głębokiej analizie gestów z obrotami o 180° oraz wszelkich innych zabiegów, typu wirowanie pałki, podrzucanie, odwracanie w górze, czy „wyrzucanie na zewnątrz” które były zapewne wielokrotnie powtarzane i udoskonalane, aby perfekcyjnie wykonać kompozycję.

Kolejnym utworem na płycie jest *Blacksnowfalls* Wojciecha Blecharza. To kompozycja na jeden tylko instrument perkusyjny, jakim jest dużych rozmiarów kocioł współczesny. Doktorantka w swojej dysertacji umieszcza informacje, iż kompozytor pisze muzykę bardzo osobistą, często stwarzając nowy system znaków dających oryginalne brzmienie. Już samo rozczytanie partytury jest procesem żmudnym i skomplikowanym. Większość gestów i działań wykonywanych na instrumencie polega na pocieraniu, głaskaniu, drapaniu lub uderzaniu membrany palcami. Odbywa się to w różnych miejscach specjalnej jakości membrany, w zmiennych dynamikach i artykulacjach. W kilku odcinkach słyszymy także dialog głosu wokalnego z gestami i uderzeniami a w innych miejscach typowo aktorskie działania, które są niezwykle ekspresyjne i prześlęgnięte mocnym ładunkiem emocjonalnym. Szeroką gamę efektów „quasi sonorystycznych” oraz zmian kolorystyczno – barwowych możemy jeszcze lepiej śledzić dzięki kamerze, która ukazuje obraz grającego z góry. Jest to także jeden z obowiązkowych zabiegów o którym kompozytor informuje w partyturze. To bardzo ważny szczegół w przypadku kiedy wykonawca znajduje się na scenie w pewnym oddaleniu lub podwyższeniu w relacji do publiczności. Dzięki temu odbiorcy na bieżąco śledzą grę performerera z całą zawilnością ruchów dłoni, palców oraz gestów teatralnych. W dysertacji czytamy iż „... Kompozycja wymaga dużej otwartości, świadomości własnego ciała oraz umiejętności pokazywania emocji w sposób bardzo cielesny. Intymny charakter gestów zniechęca niektórych muzyków do zmierzania się z tą wyjątkową partyturą i stanowi

wyzwanie dla klasycznie wykształconych perkusistów...” Prawdopodobnie bezpośrednia współpraca doktorantki z twórcą tej nowoczesnej sztuki zaowocowała tak daleko idącym, osobistym przekazem.

Kolejny utwór to *Lunatyk*, którego autorem jest niemiecki artysta Felix Kubin. W odróżnieniu od poprzednich jest to kompozycja raczej klasyczna a brzmienie wibrafonu zostało wzbogacone za pomocą warstwy elektronicznej. Artystka zastosowała bardzo dobre proporcje brzmieniowe czyli połączenie akustycznej barwy instrumentu z jego elektronicznym pasmem, co dało jednolity charakter brzmieniowy utworu. W wielu sekwencjach słyszymy świadomie zróżnicowane wybrzmienia metalowych sztabek, uzyskane za pomocą tłumika bądź pałek, jak również czas trwania pojedynczych dźwięków lub współbrzmień. Wibrafonistka z wielką dbałością realizuje wszelkie zabiegi artykulacyjne np. wykonując uderzenia *secco* nie używając pedału czy *staccato*, operując techniką *dead stroke* lub uzyskując *staccatissimo*, poprzez trzymanie ręką sztabki w momencie uderzenia. W innych fragmentach używa specyficznej aplikatury, pozwalającej na płynne przechodzenie z instrumentu na kontroler. Niuanse dotyczące wykonywania dodatkowych zadań wynikających z obsługi urządzeń, ich prawidłowego rozmieszczenia na scenie oraz ułożenie względem ciała grającego mają niebagatelne znaczenie. Wszystkie te zadania są przemyślane, zapewne wielokrotnie sprawdzone i jak widzimy na nagraniu perfekcyjnie wykonane.

Utwór *Kwadraty* na trójkąty i *live electronics*, to pokaz świetnego opanowania gry na trójkącie. W tej interpretacji słyszymy interesujące zróżnicowanie kolorystyczne, duży zakres dynamiczny, poszukiwanie ciekawych nastrojowych barw czy szeroki wachlarz środków artykulacyjnych w sekwencjach brzmiających i tłumionych. Pojawiają się delikatne, ciepłe, miękkie, wręcz liryczne odcienie tego z natury ostro i bardzo realnie brzmiącego instrumentu. Wykonawczynie przejawia wielką dbałość w poszukiwaniu świetnej jakości sprzętów nagłaśniających i przetwarzających dźwięki oraz mikrofonów, tak aby słuchacz wyczuwał najdrobniejsze niuansy wynikające ze zmian kąta uderzenia metalowym prętem w różne miejsca instrumentu. Na uwagę zasługuje oryginalna interpretacja „dialogujących” motywów, pomiędzy trójkątem solowym a grupą trójkątów akompaniujących. Granie na instrumencie, który najczęściej kojarzy się nam z sekcją instrumentów perkusyjnych w dużej symfonicznej orkiestrze, tutaj wymaga nowego, indywidualnego czyli solowego traktowania i co za tym idzie kolejnych specyficznych predyspozycji.

Kolejną kompozycją na płycie jest *Modular#1* Miłosza Pękali. Jest to jedyny w dziele artystycznym doktorantki utwór na duet perkusyjny i urządzenia elektroakustyczne. W odróżnieniu od pozostałych, nowatorskich kompozycji, moim zdaniem jest to najbardziej „klasyczna” forma. Wspólne frazowanie, świetne zgranie, duża rozpiętość dynamiczna i zróżnicowana artykulacja to mocne i charakterystyczne atuty tego duetu. Zapewne dużym wyzwaniem było uzyskanie i wypracowanie takiego brzmienia instrumentów akustycznych

w połączeniu z elektroniką, aby te dwa światy dopełniały się i uzupełniały w wielu sekwencjach.

Ostatnią omawianą kompozycją jest *Electric Thoughts* Ivana Trevino. Doktorantka interpretuje w sposób dojrzały kompozycję, która jest połączeniem muzyki klasycznej z elementami *minimal music* czy odniesieniem do stylu muzyki jazz-rockowej wykonywanej przez innych wybitnych perkusistów amerykańskich. Specyfikę potęgują charakterystyczne motywy melodyczno-rytmiczne, synkopy czy rytm punktowany. Kompozytor dzięki elektronice wykorzystuje brzmienia nawiązujące do barwy gitary elektrycznej czy instrumentów perkusyjnych takich jak: hi-hat, bęben basowy lub werbel. Perkusistka świetnie dobrała pałki typu „rods”, tak aby uzyskać oryginalne brzmienie drewnianych sztabek marimby i jednocześnie nie uszkodzić instrumentu. Ten wybór był także bardzo trafny od strony rozpiętości dynamicznej i zróżnicowanej artykulacji. Z kolei aby precyzyjnie wykonać rytmiczne pasaże, artystka musiała posługiwać się konkretną aplikaturą. W tym fragmencie słyszymy także bardzo sprawne operowanie techniką podwójnych uderzeń czyli *paradiddle*.

Część opisowa pracy jest bardzo dobrze opracowana pod względem merytorycznym i redakcyjnym. Składa się ze wstępu (krótki rys o perkusji solowej i najbardziej znaczących kompozycjach), następnie czytamy o głównej tezie pracy doktorskiej – kompozycjach i ich twórcach.

Kolejno następują trzy rozbudowane rozdziały: Rozdział I – Nowe kompetencje wobec rozwoju literatury perkusyjnej, Rozdział II – Teatr instrumentalny a literatura perkusyjna XXI wieku, Rozdział III – Urządzenia elektroniczne w kompozycjach na instrumenty perkusyjne. Każdy z rozdziałów posiada kilkanaście podrozdziałów, m.in.: ewolucja literatury perkusyjnej w XX i XXI wieku, kompozycje multiperkusyjne z towarzyszeniem fortepianu, multiperkusja jako instrument w pełni autonomiczny (jeden wykonawca, wiele instrumentów), wzrost znaczenia idiofonów o określonej wysokości dźwięków (rozwój literatury na marimbę i wibrafon), kotły (od orkiestry do kompozycji solowych), rozwój perkusyjnej muzyki kameralnej, polska literatura perkusyjna (narodziny i rozwój), kompetencje artysty perkusisty w XX i XXI wieku (rozwój technik wykonawczych), podstawowe kompetencje perkusisty (oppanowanie techniki dwu i czteropałkowej, użycie rąk i nóg oraz *body percussion*, różnorodność induktorów (nowe brzmienia), wzbogacanie recitalu o dodatkowe elementy z zakresu sztuk wizualnych, koncepcje wizualne w zakresie video, oświetlenia oraz scenografii, teatr instrumentalny i jego obecność w sztuce perkusyjnej, techniki performatywne jako nieodłączny komponent wykonawstwa, działania aktorskie, techniki głosowe, gesty i ruchy, następnie analiza kompozycji: *Bad Touch*, *Blacksnowfalls*, rozwój urządzeń elektronicznych oraz nowych technologii a literatura perkusyjna, znajomość obsługi urządzeń elektronicznych jako nowa kompetencja współczesnego perkusisty, następnie analiza kompozycji: *Lunatyk*, *Kwadraty* na trójkąty i *live electronics*, *Modular#1*, *Electric Thoughts*.

Na końcu pracy znajdują się zakończenie oraz bibliografia. W tym miejscu chciałbym zwrócić szczególną uwagę na bardzo obszerną i interesującą bibliografię, którą doktorantka dzieli na literaturę podstawową oraz pomocniczą i dotyczy ona zarówno książek jak i artykułów, partytur oraz stron internetowych. Znacząca część tych pozycji jest wydana oraz dostępna tylko w językach obcych. W pracy pojawiają się liczne przykłady nutowe nagranych kompozycji, przykłady nutowe wybranych kompozycji znaczących twórców muzyki współczesnej, ilustracje dotyczące sposobu amplifikacji instrumentów czy rozmieszczenia urządzeń elektroakustycznych na scenie. Autorka pracy przedstawia wnikliwą analizę zarejestrowanych utworów, omawiając te treści w sposób wyczerpujący i wykazując się dużą wiedzą, dojrzałością, samodzielnością oraz twórczym i oryginalnym podejściem do najnowszych osiągnięć w zakresie łączenia instrumentów tradycyjnych z urządzeniami elektroakustycznymi. W całości materiał ten stanowi świetne wprowadzenie i dopełnienie zarejestrowanego nagrania na 2 płytach DVD.

Konkluzja

Pani Magdalena Kordylasińska-Pękala przedstawiła niezwykle interesujące dzieło artystyczne pt. "Współczesne techniki perkusyjne oraz poszerzanie kompetencji wykonawcy w obliczu interdyscyplinarności na przykładzie wybranej literatury perkusyjnej XXI wieku". Autorka dzięki dużej wiedzy i zaangażowaniu w sposób wyczerpujący rozwiązuje obraną tematykę. Doktorantka wybrała utwory bardzo charakterystyczne i zróżnicowane. Dzięki wnikliwej analizie udowodniła, że stanowią one ważne pozycje dla perkusistów solistów czy kameralistów. Istotę tematu stanowi tu poznanie i wykorzystanie poszerzonych technik wykonawczych. Przedstawieni w pracy kompozytorzy i ich dzieła skłaniają się ku nowym technikom gry i niejednokrotnie innowacyjnemu traktowaniu instrumentów. Ważnym aspektem najnowszej literatury perkusyjnej jest dzisiaj interdyscyplinarność. Twórcy oprócz tradycyjnego tekstu muzycznego coraz częściej sięgają po dodatkowe składniki takie jak gest, ruch, wizualizacja czy scenografia. Druga połowa XX wieku a szczególnie wiek XXI dał szeroką możliwość wykorzystania nowatorskich osiągnięć z zakresu elektroniki. Doktorantka nabyła wiele nowych, dodatkowych umiejętności z dziedziny obsługi takich urządzeń jak looper, delay, sekwencer, sampler czy różne rodzaje oprogramowania komputerowego. W przypadku kilku kompozycji było to wręcz niezbędne, aby dokładnie i wiernie zrealizować zamysł twórców. Przygotowywała się do tego zadania zapewne od dłuższego czasu o czym świadczy wiele autorskich rozwiązań i oryginalnych pomysłów. Taki rodzaj pracy świadczy o samodzielności, zaangażowaniu i wielkiej dojrzałości doktorantki. Dobór najwyższej jakości instrumentów, sprzętów elektroakustycznych czy bezpośrednia współpraca z kompozytorami zaowocowały znakomitymi nagraniami. Z kolei skrupulatna realizacja najdrobniejszych szczegółów, które zawierają partytury, dobór właściwych pałek i świetny warsztat techniczny potwierdzają profesjonalizm i wykonania na najwyższym poziomie artystycznym.

Pani Magdalena Kordylasińska-Pękala to dojrzała i samodzielna artystka, wszechstronna perkusistka. Jestem przekonany, iż jej praca będzie stanowiła ważny wkład w literaturze perkusyjnej. Jest to także promocja polskich twórców młodego pokolenia, których dzieła są przesiąknięte innowacyjnymi rozwiązaniami. Mam nadzieję, że młodzi perkusiści będą coraz częściej sięgać po te interesujące i oryginalne kompozycje a dzieło artystyczne pomoże im lepiej zrozumieć wszelkie zawiłości najnowszej notacji muzycznej i opanować niezbędne umiejętności z zakresu elektroakustyki.

Pani Magdalena Kordylasińska – Pękala wykazała się znakomitą znajomością tematu, świetnym przygotowaniem teoretycznym a dzięki swej sztuce wykonawczej zaprezentowała się jako wszechstronna perkusistka i dojrzała artystka. Tym samym rozwiązała założone w temacie zagadnienie i spełniła bez zastrzeżeń wymagania zapisów art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku.

Pracę doktorską mgr Magdaleny Kordylasińskiej-Pękali przyjmuję.

prof. dr hab. Tomasz Sobaniec